

Hayat ve dil, dil ve hayat: Andras Tamas

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Bazı olaylar, isimler, kavramlar vardır. Birileri onları uğruna ölecek kadar önemser. Fakat kimileri ne onlardan haberdardır ne de o yola baş koyanı bilir. Hatta o cefayı çeken tanımaz ve çoğu kez de anlamayıp, şaşkınlıkla

karşılar. Mitoloji biraz da bu kısırdöngüyü aşmak için bulunmuş bir araçtır. İnsanlar mitolojik öykülerin kahramanlarını birer ortak sembol olarak benimser. Birisi birisini o sembollerden birisine benzettiği, o sembol isimlerden birisi olarak tanımladığı zaman yaptığı işi anlamasak da, önemsemesek de yapılanın önemli olduğunu düşünür, o kişiye belli bir kabul gösteririz. Hatta daha çok önemseriz.

Böyle bir olgu ve kişiyle bir haberde karşılaştım.

Ne ben ne de yeryüzünde başka birisi Andras Tamas adını bilirdi. Bir süre önce bir gazete haberinde öğrendiklerim o ismi benim için birçok şeyin, ama kimselerin önemsemeyeceği birçok şeyin artık unutulmaz bir simgesi, canlı ve somut kanıtı haline getirdi.

Bu adam bir 2. Dünya Savaşı tutuklusuydu. Kim olduğunu gerçekten kimse bilmiyor. Yaklaşık 75 yaşında olduğu sanılıyor. Rusya içlerinde bir akıl

hastanesinde 56 yıldır yarı tutuklu yarı hasta olarak yatıyor. Başlangıçta tam bir deli muamelesi görmüş. Zamanla biraz daha düzelmiş. Gene de bir iyileşme belirtisi gösterdiğini söylemek olanaksızmış. Hastaneyi sevki ve savaş tutuklusuydu olduğunu gösterir küçük bir belgenin dışında onunla ilgili ortada başka hiçbir kayıt olmadığı için de hakkında başka bir şey yapılamıyor ve hastanede tutuluyor. Bilinen tek şey Macarca olduğu sanılan bir dilde bağıırıp çağıırıp sürekli küfür etmesi. Fakat o Almanca ya da Rusça bilmediği çevrede Macarca konuşan bulunmadığı için hiçbir iletişim kurulamıyor. 'Dilsizlik' derin bir sükkûta dönüşüyor, karanlık gitgide koyulaşiyor, delilik durumu ağırlaşıyor.

Kısa bir süre önce hastane başka bir yere naklediyor. Orda Slovakyalı bir doktor adamın Macarca konuştuğunu ayımsayıp bildiği birkaç Macarca sözcükle yanıt veriyor ve film kopuyor ya da kopmuş film şeridi yeniden bağlanıyor. Tamas ilgi gösteriyor. Derken, Macarca bilen birilerini bulup getiriyorlar. Tamas, başlangıçta çok ama çok zorlanarak yarı dili unutmusluğunun yarı deliliğinin içinden konuşuyor. Fakat hızla açılıyor, geçmişini anımsamaya başlıyor. Geçmişini anımsamak mekân duygusunu yeniden bulmasına olanak veriyor. Hızla toparlanıyor. Çıkmadığı yatağından bahçeye çıkmaya başlıyor. Hep ayaklarına bakan adam bahçede bir çitin üstüne oturup çevreye, ufka bakmaya koyuluyor. Kimseye

vermediği, değiştirtmediği giysilerinin ve postallarının değiştirilmesine izin veriyor. Derken mesele basına duyuruluyor. Macarlar geliyor, adamın geçmişini araştırıyorlar falan. Bundan ötesi haberde yok, bilmiyorum.

Bu haber 56 yıl akıl hastanesinde kalmak gibi insanüstü bir tahammülün göstergesi olmanın ötesinde kimin ilgisini çeker diye düşündüm okuduğumda. Oysa neredeyse ağlayacaktım. Çünkü, bu adı sanı bilinmeyen, Macar köylüsü adam, benim için bundan böyle anadili bilincinin mitolojik bir kahramanıydı. Bir insanın anadilinde konuşamamasının nasıl bir sürgün ve acı olduğunu, anadilinde susmanın onun aklını nasıl başından aldığını hangi yazar, şair bundan daha somut biçimde anlatabilirdi? Dilin, bilincin tamamı olduğunu hangi örnek bundan daha iyi gösterebilirdi? Anadilinde yaşanan karanlığın yarattığı tepkinin ve öfkenin sadece küfür etmekle aşılabileceğini kim daha iyi tanımlayabilir? Deliliğin böyle bir mahkûmiyete, esarete dönüşeceğini bu kadar yırtıcı biçimde nasıl öğrenebilirdik? Nihayet, anadiline dönmenin hayata dönmek, yeniden doğmak olduğu başka türlü nasıl kanıtlanabilirdi? 'Anadil' sözcüğünün 'anadili' olarak değiştirilmesindeki zorunluluk başka türlü nasıl anımsatılabilirdi?

Andras Tamas, sadece yeryüzü Tanrısı denebilir mi ona?